

A 3. prágai könyvkiállításról

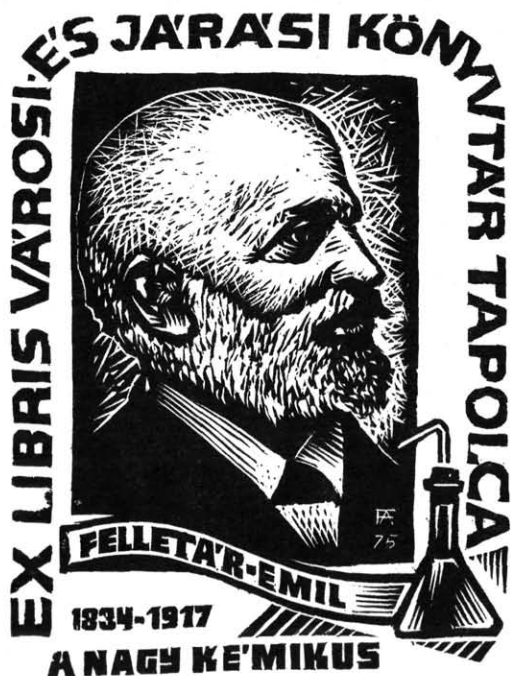
1993. május 13–16-ig immár harmadszor rendezték meg Prágában a nemzetközi Könyvvásárt és Írófesztivált. A bemutatót az Avencourt Exhibitions Ltd. London szervezte. A kiállítást rendező cég annyira fontosnak tartotta a közép-európai részvételt, hogy ezeknek az országoknak a részére átlagosan ötven százalékos árengedményt adott a négyzetméterenkénti árból, sőt aki 1992. december 31. előtt jelentkezett, az további kedvezményt kapott. További bizonyítottámmellett, hogy nagyon fontos könyvszakmai eseményről van szó, a két lelkes szervező személy *Michael March* író és felesége *Hannah March* könyvtáros március elején sajtótájékoztatót tartottak Budapesten az Írószövetség székházában. Erről rövid tudósítás jelent meg a Magyar Nemzetben. Itt elmondták, hogy a tavalyi rendezvényhez képest a kiállítási területek nagysága ötven százalékkal nagyobb lesz. Százötven cseh és szlovák kiadó jelentette be részvételét. Új nemzeti kiállítóhelyet kapott az Egyesült Államok, Kanada, Spanyolország, Görögország és Dél-Afrika.

Hannah Marchtól megtudtuk, hogy az idei vásár kibővül a „Könyvtárak Ma” c. kiállítással és egy magasszintű konferenciával az „Európai Könyvtári Fórum”-mal, melyen a közép-kelet-európai nemzeti könyvtárak képviselői vesznek részt. Ezt május 13-án és 14-én rendezik, párhuzamosan a vásárral. A delegáltak részvételének finanszírozását a Soros Alapítvány támogatja Közép Európai Egyetem intézi. Előreláthatólag negyven ország ezerkétszáz kiadója vesz részt. Kb. százezer látogatót várnak Csehországból, Szlovákiából, egész Európából és a tengerentúlról is.

A másik párhuzamos rendezvény az Írófesztivál. Itt osztják ki az évenként esedékes George Theiner Fordítási Díjat. Tavaly *Bohumil Hrabal* cseh regényírót tüntették ki vele. Az idén az Írófesztivált a lengyel irodalom jegyében rendezik. Az egész kiállítást a Kultúrpalota négy emelete fogadja be.

Személyes benyomások

A Kultúrpalota építménye a Metro C vonalán fekszik és a Vysehrad megállóhelynél kell kiszállni. A Főpályaudvartól három megállónyira van déli irányban. Szinte minden talpalatnyi helyet kiadtak. A kiállítókat izléses almdia boxokban helyezték el. A földszinten és az első emeleten a cseh és szlovák kiadók voltak. A második emeletet a külföldiek kapták. Itt nyert nagyon szerény elhelyezést a magyar bemutató is a Kultúra közvetítésével mindössze kb. tíz négyzetméteren. Négy kiadó mutatta be nagyon szerény termését. Név szerint a következők: Akadémiai, Maecénás, Kossuth, Cartographia. Megjegyzésként csak annyit, hogy a szomszédos görög stand tízszer nagyobb volt. A könyvtári kiállítás a harmadik emeletet foglalta el. Az előzetes tájékoztatóssal ellentétben a negyedik emeleten nem voltak kiállítók. A budapesti sajtótájékoztatón elhangzott negyven ország ezerkétszáz kiadó, a hivatalos katalógus alapján harminc ország nyolcszáz kiadóra módosult. A pavilonok száma szintenként így alakult. Földszint hatvanhét pavilon, első emelet hatvanöt pavilon, második emelet nyolcvan pavilon, harmadik

emelet negyvenhat pavilon. Ez összesen 6500 m²-t tett ki.

A harmadik emeleten kaptak helyet a közép-kelet-európai nemzeti könyvtárak, köztük a Széchenyi Könyvtár, információs standjai. Melletük állítottak ki a könyvtártechnikával foglalkozó cégek. Sok cég nagyon jó számítógépes könyvtári programokat hozott. Jó néhányat Magyarországon is ismernek és használnak. A teljesség igénye nélkül ezek közül néhányat: TINLIB, VTLS, ALEPH, LIBERTAS, DABIS, ALS, CASLIN, INFOLOGISTIX, BLACWELL PC NTAS. Ez utóbbihoz a prospektusban egy db hajlékony mágneslemezen bemutató programot is mellékeltek. Megemlíthető még a MICROSON cég katalóguscédula másoló gépe. Ez egyes cédulákról készít másolatokat, de kiegészíthető berendezéssel automatikusan több céduláról is másol. A francia BORGEAUD cég ízléses könyvtári bútorokat állított ki. A szlovák kiállítók szintén elhozták

nagyon szép könyvtári berendezéseiket. A könyvvásárral párhuzamosan folyt a már említett „Európai Könyvtári Fórum” c. kétnapos konferencia a közép-kelet-európai nemzeti könyvtárak részvételével. Magyarországot a Széchenyi Könyvtárból *Bátyni Béláné* képviselte. A másik párhuzamos rendezvényen, az Írófesztiválon az idén a Georg Theiner Fordítási Díjat *Ivan Klima* cseh regényíró kapta.

A könyvkiállító cégek nagy számából csak válogatni lehet a teljesség igénye nélkül, hogy csak a legismertebbeket említsem: ARTIA, ODEON, Simon and Schuster, Langenscheidt, Rowolth, Faber and Faber, Longman, Thames and Hudson, Julius Springer, Saur, Oxford University Press, ILO, Encyklopaedia Britannica, Schmidt periodicals, Európa Tanács, UNESCO, UNO stb.

A Saur kiadó most is elhozta nagyserű segédkönyvét az évente kiadott kiadói és ISBN katalógust, három nehéz, vaskos kötetben. 1992/1993. 19.

kiad. Együttesen kb. 10–15 kg-ot nyom. Az első kötetben az országok az angol ABC betűrendjében szerepelnek, a második kötetben a kiadók vannak felsorolva folyamatos szoros betűrendben, a harmadik kötet az ISBN számokat tartalmazza nyelvek és kiadói azonosítók szerint. Magyarország a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtártól a Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület Könyvkiadójáig terjed. A belga standon kiállítottak egy francia nyelvű rövidített ETO-t egy kötetben, táblázatokkal és betűrendes mutatóval együtt. Szintén itt lehetett látni egy teljes ETO első kötetét táblázattal és betűrendes mutatóval a 0-tól az 5. osztályig, szintén francia nyelven. A közép-kelet-európai országokban felfutó igényeknek megfelelően nagyon sok nyelvkönyv is szerepelt a kiállításon. A Simon and Schuster cég értékes elektronikai és számítástechnikai kiadványokkal jelentkezett. Sok kiadó nagyon jó művészeti könyveket hozott. Néhány kiadó nem nagy számban lektűröket is felvonultatott. Közgazdasági és jogi könyvek is szép számmal voltak. Természetesen a szépirodalmi választék óriási volt. A cseh és a szlovák

nyelvet leszámítva a három világnyelv: az angol, a német és a francia dominált, kisebb mértékben az olasz és a spanyol.

Összefoglalva: ez a látogatás szakmailag nagyon érdekes volt. Ide kívánkozik egy szerény megjegyzés: talán ennél nagyobb kiállítást nem is érdemes rendezni. Egyfelől mindent végig járni lehetetlen, másfelől az emberi befogadóképességnek is vannak határai. Ezt a rendezvényt nagyon jól át lehetett tekinteni. Három óra alatt kényelmesen végig lehetett járni és közben sok mindent megjegyezni anélkül, hogy a végén a látottakból egy alaktalan massa maradjon vissza.

Mikor e sorokat írom még nem lehet tudni, hogy a vásár milyen üzleti eredménnyel zárult, de valószínűleg nem lesz ráfizetéses, mivel negyven cseh korona volt a belépőjegy ára. A látogatók számát is nehéz egyelőre megbecsülni, de valószínűleg eléri az előzetesen kalkulált százezres értéket. Ezt az is bizonyítja, hogy a megnyitás előtt óriási tömeg gyűlt össze a Kultúrpalota körül és a megnyitás után is folyamatosan érkeztek az emberek.

Hadrovics Gábor

Könyvtári Fórum Prágában

Az 1993. május 13–16. között megrendezett 3. Prágai Könyvvásár és Írófesztivál kísérő rendezvénye volt ebben az évben először a Könyvtári Fórum. A találkozó könyvtári eseményeinek szervezője *Hanna March*, lengyel származású könyvtáros, aki ezt az alkalmat egy sorozat első részének tekintette, amely a közép-kelet-európai régió többi országaiban rendezendő könyvkiállításokhoz a későbbiekben is csatlakozna.

Május 13-án és 14-én az érdeklődők előadásokat hallgattak a régió

nemzeti és akadémiai könyvtárainak vezetőitől, valamint néhány nemzetközi szervezet, jelentős kereskedelmi cégek, szakmai egyesületek képviselőitől.

A Könyvtári Fórumot *Jundrich Kabat*, kulturális miniszter nyitotta meg. Ezután *Wolfgang Löhner*, az UNESCO Általános Információs Programjának igazgatója számolt be a terveikről, majd a Phare program képzési tevékenységéről és a British Council könyvtárainról Közép-Európában hangzott el ismertetés. *A Könyv*

szerepe ma címmel tartott előadást a román *Lettre Internationale* szerkesztője. A lengyel, cseh, román akadémiai könyvtárak helyzetéről, gondjairól, fejlesztési terveiről szóló beszámoló után a különféle nemzetközi kooperációs programok, *Pénzügyi és szakmai* alapok képviselői mutatkoztak be. Többek között *Hans-Peter Geh* az EFLC (European Foundation for Library Cooperation – Könyvtári Együttműködés Európai Alapítványa) tevékenységéről, *Richard Ayers* a Közép-európai Egyetem könyvtári programjáról beszélt.

A második napon a régió nemzeti könyvtárai nyújtottak tevékenységükről általános összefoglaló képet: cseh, lengyel, román és magyar. Ennek a témának a folytatásaként a portugál nemzeti könyvtár képviselője ismertette a gépesítésben és a nemzeti adatbázis létrehozásában elért eredményeiket és terveiket, valamint a British Library munkatársa a könyvtár CD-ROM kiadási politikáját és tevékenységét mutatta be.

Péntek délután néhány jelentős kereskedelmi cég mutatkozott be, mely közül nálunk is jól ismert *Swets and Zeitlinger*, a *Faxon*, valamint a *Saztec Europe*, amely retrospektív konverzióval foglalkozik, és az *Atlantis European*, amely az állománymegőrzés, konzerválás módszereit és eszközeit fejleszti ki (aktív szerepet vállalt a bukaresti Egyetemi Könyvtár állományának konzerválásában).

A Könyvtári Fórum szüneteiben az előadók és az érdeklődők találkozhattak, beszélgethettek, vitatkozhattak a számukra rendelkezésre bocsátott külön „kávéházban”.

A kiállítási csarnok harmadik szintjén a rendezők néhány nagy könyvtár számára kiállítási helyet is biztosítottak, amely szintén lehetőséget nyújtott a bemutatkozásra, találkozásra, beszélgetésre. Az Országos Széchényi Könyvtár standján, hasonlóan más könyvtári kiállítókhoz nagy volt az érdeklődés a régió könyvtárainak hely-

zete, tevékenysége iránt. A szakmai látogatók mellett több könyvkereskedelmi és számítógépes rendszerek eladásával foglalkozó cég is felkeresett bennünket és a potenciális piaci lehetőségek, kapcsolatok felvétele iránt érdeklődött. Problémát csak az okozott, hogy nem rendelkezünk nyomtatott ismertetőkkel, anyagokkal, amelyek a magyar könyvtárakról adnak képet. Szükséges lenne egy kisebb többnyelvű füzetet ilyen célra kiadni, mert elősegítené a kapcsolatfelvételt.

Május 13-án este a prágai Nemzeti Könyvtár adott fogadást és koncertet a nemrég felújított tükörtermében a könyvtári fórum résztvevői számára. *Vojtech Balik*, a könyvtár főigazgatója beszámolt a cseh és szlovák integrált gépesítési rendszer kiépítéséről, amelyben a könyvtárnak központi szerepe van (ekkor dőlt el, hogy a tendert az Aleph nyerte el). A könyvtár épületének, amely Prága egyik legszebb barokk épülete, valamint a mostoha körülmények között tárolt jelentős állományrésznek a

A német Börsenblatt című folyóiratból

1971. 10. 1987 Börsenblatt 19

megmentésére, felújítására alapítványt hoztak létre. Az UNESCO anyagi támogatásával multimédia (CD-ROM, Videólemez) készült a könyvtár régi, ritka kéziratairól, könyveiről.

A tervek szerint a Könyvtári Fórumon elhangzott előadásokból kiadvány készül. Lehetőség szerint a KKK is megjelentet néhány a ma-

gyar szakmai olvasókat érdeklő beszámolókból.

Az Európai Könyvtári Fórum főbb témái voltak: 1. Könyvtári rendszerek Közép- és Kelet-Európában; 2. Képzés és továbbképzés az információs rendszerben; 3. Nemzeti és nemzetközi politika formálása; 4. Pénzügyi alapok és alapítványok.

Bátonyi Viola

ROTNAC

Ez év májusában Prága a könyvszakmával kapcsolatos több nemzetközi rendezvénynek is otthont adott. A IV. Prágai Könyvvásár eseményei mellett a ROTNAC (Round Table Conferencies of National Library Services – Nemzetközi Könyvtárellátók Kerekasztal Konferenciája) itt tartotta soros összejövetelét. A tanácskozáson Magyarországot a Könyvtárellátó Vállalat igazgatója *Maróti Istvánné*, illetve a Művelődési Minisztérium részéről *Sóron László*, a Könyvtári Osztály vezetője képviselte.

A központi kérdéskör az volt, hogyan alakult a nemzeti könyvtárellátók helyzete Európa megváltozott gazdasági és politikai viszonyai között; milyen hatásai vannak az átfogó gazdasági recesszióknak, illetve a Kelet-Európában zajló rendszerváltozásnak a könyvszakmában; hogyan jelentkezik a piaciorientáltság a gazdaságos működés, valamint a versenyhelyzet kialakulásának problematikája a legutóbbi időszakban. A vitaindítót *Aart Blom*, a holland NBD igazgatója tartotta. Az Európán végigvonuló gazdasági nehézségek nyugaton és keleten egyaránt különös súllyal éreztették hatásukat a kultúra területén. Nyugat-Európában is tipikus problémaként jelentkeznek, hogy az elmúlt évben a legtöbb országban kimutathatóan visszaesett a könyvtárak könyvbeszerzésének korábbi üteme, relative csökkent a médiák vásárlására fordítható pénz, illetve az újonnan vásárolt könyvek és folyóiratok mennyisége. A nemzeti könyvtárellátóknak egyre inkább szembe kell nézniük a könyvforgalmazásban megjelenő új vetélytársakkal is. Az új konkurensok jelentkezése nem egyszerűen csak piaci versenyt kényszerít rá a nemzeti könyvtárellátókra, hanem különösen Kelet-Európában a nem kellő szabályozottság miatt esetenként áttekinthetetlené, bizonytalanná teszi a könyvtárellátás fennálló rendszerét. A kereslet viszonylagos csökkenésével és a növekvő konkurenciával szemben a központi könyvtárellátók a szolgáltatásaik bővítésével és a minőség javításával léphetnek fel legeredményesebben. Nyugat-Európában már komoly fejlesztések kezdődtek a könyvtárellátók információs rendszerének bővítése, az adatok átadásának gépesítése terén. Folyamatosan javítják az egységes országos katalogizálással kapcsolatos szolgáltatások szintjét. Ugyanennek a folyamatnak a részeként jelentősen nőtt a könyvtári kötés szerepe Nyugaton, emelkedett a különböző formájú könyvtári kötésben leszállított könyvek aránya. A jövőben a korábbinál nagyobb szerepet kellene kapnia a nyugati könyvtárellátók és a rendszerváltozás nyomán átalakuló keleti könyvtárellátók közötti együttműködésnek is, mert ebből mindkét fél kulturálisan és gazdaságilag is egyaránt profitálhat. Nyugat-

Európában lépések történtek egy egységes könyvtári információs és katalogizálási szisztéma alapjainak kidolgozására is. Kelet-Európában a nemzeti könyvtár-ellátók működésében jelenleg az átmenetiség jelenti talán a legnagyobb gondot, a még véglegesen ki nem alakult struktúra, a privatizáció még el nem döntött kérdései, illetve az anyagi lehetőségek rendkívül korlátozott volta a nyugatihoz hasonló infrastrukturális szint (gépesítettség, elektronizáció) megteremtéséhez.

Aart Blom az előadásában egy kilenc országra kiterjedő nemzetközi kérdőíves felmérés anyagát is ismertette, amely elsősorban a nemzeti könyvtárellátók versenyhelyzetbe kerülésével kapcsolatos kérdésekkel foglalkozott. A vizsgálat főbb tapasztalatai röviden a következőkben foglalhatók össze. A megkérdezett könyvtárak évente az állományukat átlag 8–12%-ban újítják meg. Ennek a mennyiségnek a leszállítása oszlik tehát meg a nemzeti könyvtárellátók és a többi forgalmazók között. A könyvtárak könyvvel és más médiákkal való ellátása terén Svédországban, Hollandiában és Lengyelországban a ROTNAC-tag könyvtárellátó vállalat gyakorlatilag egyeduralkodó szerepet játszik, Németországban, Norvégiában és Finnországban viszont más versenytársak (könyvterjesztők, kiadók stb.) is közel ugyanakkora jelentőségre tettek szert.

A könyvekkel kapcsolatos információk eljuttatása terén a könyvtárellátók általában központi szerepet játszanak, a vizsgált országok közül azonban csak a Svéd BTJ mondhatja el magáról, hogy nincs számottevő konkurens ebből a szempontból. Norvégiában, Csehországban és Lengyelországban az információszolgáltatásban viszont az ottani ROTNAC-tagoknak osztozniuk kell más jelentős intézményekkel, vállalkozásokkal. Különösen érdekes ez Lengyelország esetében, ahol a megkérdezett könyvtárellátó kereskedelmi eredményei sokkal kedvezőbbek alakultak, mint az egyéb információs tevékenysége. Az információs szolgáltatás terén a könyvtárellátó vállalatok versenytársainak elsősorban a könyvkereskedelmi cégek, illetve maga a központi nemzeti könyvtár számítanak, Norvégia, Lengyelország és Belgium esetén azonban a könyvkiadók egy része is igen jelentős információs tevékenységet végez. A konkurensok elsősorban a közkönyvtárakat célozzák meg a maguk szolgáltatásaival és kevésbé az iskolai vagy egyéb speciális könyvtárakat. A ROTNAC-tag könyvtárellátók főként a külföldi kiadványokra és az AV médiákra vonatkozó információk terén érzik hiányosnak a saját szolgáltatásaikat ezekkel a konkurensokkal szemben.

A központi katalógusszolgáltatás kérdéseivel kapcsolatban megállapítható, hogy ezen a téren mind a könyvtárellátó vállalatok, mind a versenytársként jelentkező egyéb intézmények és cégek egyaránt bővíteni igyekeznek a szolgáltatásaikat. Ebben a témában a legtöbb konkurens a norvég, a német és a lengyel könyvtárellátóknak kell megküzdeniük. Hozzá kell tennünk, hogy a felsorolt országokban – és Nyugat-Európában általában – a katalogizálás egy-egy országon belül sem egységes szisztéma szerint történik; szemben pl. a magyarországi gyakorlattal.

A felmérés utolsó kérdései már átvezettek a konferencia másik kiemelt témájához, a könyvtári kötés kérdésköréhez. A könyvtári kötés szerepének jelentősége az utóbbi időszakban gyorsan nőtt a könyvtárellátók szolgáltatásai között. Egyre nagyobb jelentőséget kap a könyvtári kötésű könyvek forgalmazásának gazdaságossága az eladó és a vevő számára egyaránt. A könyvtárellátó egy sokszor központilag is támogatott – viszonylag gyorsan megtérülő – beruházással is bővítheti szolgáltatásainak körét, a könyvtárak pedig hosszabb életű, könnyebben kezelhető kiadványokhoz jutnak, ráadásul kedvező áron. A hollandiai példa jól bizonyítja, hogy a könyvtárak az NBD-n keresztül az előre bekötött könyvekhez olcsóbban jutnak hozzá, mintha a könyvesbolti forgalomra szánt eredeti borítójú könyveket vennék. A könyvtári kötéssel kapcsolatos

VÁROSI-KÖNYVTÁR
TAROLGA
VÁROSI-KÖNYVTÁR
SEBESTYÉN-GYULA
EMLÉKEZETE
1864-1946

tapasztalatok kicserélésére, a tartósabb, de ugyanakkor olcsóbb kötések bevezetése, elterjesztése érdekében ebben az évben egyébként speciális szakmai konferenciákat is rendeznek: az egyiket márciusban tartották Rómában, a másikra pedig októberben kerül sor a franciaországi Nancyban. A korábban említett felmérés tanúsága szerint a könyvtári kötésű könyvek szállításában a holland és svéd könyvtárellátó jár az élen, könyvforgalmuk több mint 75%-át teszik ki az általuk bekötött könyvek. Kelet-Európában ebből a szempontból Lengyelországban játszik ez a legnagyobb szerepet, ahol az előre bekötött könyvek forgalmazása megközelíti az 50%-ot. Meg kell jegyeznünk, hogy a különbségeket az országok között ebben a témakörben részben bizonyos hagyományok is indokolják. Egyes országokban a közkönyvtárak egy nem elhanyagolható része saját maga is berendezkedett könyvkötészetre, míg másutt ez már korábban is inkább különálló, gyakran központi szolgáltatásként jelentkezett. A felmérés tanúsága szerint jelenleg az előre kötött könyveket főként a közkönyvtárak vásárolják, míg az egyéb, speciális könyvtárak (intézmények, egyetemek, iskolák) kevésbé élnek ezzel a szolgáltatással, még Svédországban és Hollandiában is, ahol egyébként a könyvtári kötés szerepe a legnagyobb. A könyvtári kötésben szállított könyveket tekintve Svédországban, Hollandiában vagy Lengyelországban a ROTNAC-tag könyvtárellátó komolyabb versenytársakkal nem rendelkezik.

Norvégiában, Németországban és Finnországban viszont, ahol még nem fejlődött ilyen szintre a szolgáltatás a könyvtárellátóknak számolniuk kell egy sor vetélytárssal, kereskedőkkel, kiadókkal, akik szintén megpróbálják kihasználni a bekötött könyvek iránti kereslet növekedéséből adódó lehetőségeket.

A konferencia második napján délelőtt tartotta meg bemutató előadását a

SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky – Cseh Köztársaság Könyvtári és Információs Egyesület) elnöke, *Jarmila Burgetova* asszony. A ROTNAC találkozók hagyományához híven részletes tájékoztatást nyújtott a házigazda ország könyvtárügyének jelenlegi helyzetéről, aktuális problémáiról és a közeljövő fő fejlesztési irányairól. A Csehországban végbe ment változások nyomán ellentmondásos hatások jelentkeztek az ország könyvtári rendszerében. A reprivatizáció egy sor könyvtár további működését lehetetlenné tette, hiszen az épületeket vissza kellett adni a régi tulajdonosoknak, akik ezeket azután más célra hasznosították. Megszűnt a központi támogatás rendszere és a decentralizálás jegyében a kultúrára fordítható anyagi eszközöket a regionális központok kapták meg. Ennek aztán egyaránt jelentkeztek pozitív és negatív következményei is. Egyes könyvtárak az utóbbi időben alig tudnak hozzájutni a szükséges anyagi forrásokhoz, más körzetben viszont egyes intézmények nem tudnak megfelelően élni a hirtelen megnövekedett pénzügyi lehetőségekkel. A könyvszakmában a rendszerváltás során a régi szervezeti rendszert teljesen szétverték, de az új szisztéma még csak alakulóban van, jelenleg sem működik tökéletesen. A SKIP-nek a korábbinál sokkal több és szerteágazóbb feladatot kell ellátnia, amely a különböző szervező munkáktól módszertani segítségen át az érdekvédelemig terjed. A könyvtárakat jelenleg leginkább érintő égető anyagi problémák megoldása terén azonban nem tudnak jelentősebb segítséget nyújtani.

A vendéglátók bemutatkozása után következett az egyes tagszervezetek elmúlt munkájáról való rövid tájékoztatók megtartása, illetve a közeljövő feladataival és bizonyos szervezeti kérdésekkel kapcsolatos határozatok meghozatala.

Bár a nyugat-európai és közép-kelet-európai ROTNAC-tagok problémái érthető módon sok mindenben eltértek egymástól, a felszólalásokban egy sor hasonló gondolat is jelentkezett. *Göran Eliasson*, a svéd BTJ igazgatója az információs szolgáltatás gépesítése terén végrehajtott hazai fejlesztésekről beszélt, de kiemelte, hogy a nyomtatott adatszolgáltatás szerepe feltehetően még sokáig jelentős marad, hiszen a partner könyvtárak egy része még Svédországban sincs felkészülve az automatizáció egy magasabb szintjére. A holland NBD részéről *Aart Blom* és *Cor Epping* elsősorban a könyvtári kötéssel kapcsolatos törekvéseikről és tapasztalataikról beszélt; meggyőző példákkal szemléltették ennek a szolgáltatásnak a nyilvánvaló gazdaságosságát és akár új beruházások kifizetődőségét is.

Maróti Istvánné a Könyvtárellátó Vállalat jelenlegi helyzetét, problémáit és a jövőre vonatkozó elképzeléseit foglalta össze. A rendszerváltás megindulása nyomán mind a kiadók, mind a terjesztők száma jelentősen megnövekedett Magyarországon. A könyvtárellátás szervezeti rendszere azonban a változások között is alapvetően megmaradt, bár új szemlélettel telítődött. Így az összes többi volt szocialista országgal ellentétben, ahol az egységes könyvtári szisztéma elemeire bonlott, nálunk a folyamatos működés feltételei megmaradtak. A könyvtárak ellátásában természetesen Magyarországon is megpróbálnak más vállalkozások is bekapcsolódni, a Könyvtárellátó Vállalat azonban változatlanul meghatározó szerepet játszik ezen a területen. Tevékenységének egyik fő erőssége, hogy komplex szolgáltatást nyújt partnereinek. A könyvvel kapcsolatos információkat, a könyvtári használatra előkészített könyvet, a katalógizáció különböző kellekeit együtt biztosítja a könyvtáraknak. Erre a komplex szolgáltatásra természetesen más médiák esetén is törekszik. Fejlesztésre mindenképp az információ eljuttatásával, gyorsításával törekszik a vállalat. Részben a már meglévő információs eszközök és rendszerek jobb kihasználása révén, hogy a nyomtatott információ minél előbb és minél részletesebb bontásban eljuthas-

son valamennyi partnerhez. Másrészt egy olyan információs adatbankot szeretne létrehozni a KELLÓ, amely online szisztémában juttatná el a szükséges adatokat a könyvtárakba. Ez utóbbihoz azonban megfelelő szintű automatizáció szükséges, illetve az adatbázis feltöltése és új szemlélet szerinti átrendezése. A Könyvtárellátó Vállalat egyébként további átalakulás és fejlesztés előtt áll. A vállalat privatizációjával, az átalakulás formájával kapcsolatban azonban egyelőre még végleges döntés nem született, jelenleg előkészítő tárgyalások folynak, a vállalat iránt egyébként külföldi cégek is komoly érdeklődést tanúsítanak. A végleges működési struktúra megszületéséről a vállalat igazgatója az elkövetkező ROTNAC konferenciára ígért részletes tájékoztatást.

Lengyel részről a „Książnice igazgatója tartott hosszabb beszámolót. Értékelése szerint a lengyelországi változások az ottani könyvszakmában elég kaotikus állapotokat idéztek elő. Több ezer kiadó, rengeteg terjesztő, szabadáras könyvek, a központi katalogizáció hiánya – ez mind-mind rendkívül megnehezíti a szakmán belüli eligazodást. A vállalat a szolgáltatásaik bővítésével és a legkülönbözőbb tevékenységek felvállalásával próbál versenyképes maradni: nyomdai tevékenységet, papírforgalmazást, könyvtári kötetést, bútorkereskedelmet és kiadói tevékenységet egyaránt folytat a „Książnice”, hogy szakmán belül meg tudja őrizni, s esetleg javítani tudja korábbi pozícióját.

A norvég A. L. Bs részéről Arnt Seljeseth igazgató és egyik munkatársa rendkívül éles piaci versenyhelyezetről számolt be. A náluk jobb anyagi helyzetben lévő speciális egyetemi, intézményi könyvtárak ellátását sok más cég is megcélózta az utóbbi időben, s ennek következtében néhány korábbi partnerüket elveszítették. A korábbi szerepüket elsősorban a közművelődési könyvtárakkal kapcsolatban tudták megőrizni; ezeknél azonban a Norvégiában is jelentkező

recesszió keresletbeszűkülést eredményezett. A fejlődés útját ők is differenciáltabb és gyorsabb információközvetítésben és az automatizációban látják.

Sokban hasonló problémákról és fejlesztési tervekről számolt be a dán és a finn résztvevő is. *Jorma Kirjavainennek*, a finn Könyvtárellátó igazgatójának az adatai szerint még 1991-ben a forgalmuk 2 056 000 db könyv (170 millió FIM) volt, ez 1992-ben 1 900 000 db-ra (163 millió FIM) csökkent.

A legbiztosabb eredményekről, melyek az általános recesszió ellenére is, a legtöbb területen számottevő előrelépést jeleztek a könyvtárellátás terén a német EKZ igazgatója, *Henner Grube* számolt be.

A beszámolók, majd a kötetlen vita után az elnöki zárszó következett. Ebben *Rudi van der Velde* még egyszer kiemelte, hogy az általános gazdasági és politikai viszonyok között más-más kiinduló helyzetből ugyan, de a nyugat-európai és a keleti könyvtárellátóknak lényegében ugyanazokkal az alapvető problémákkal kell megküzdeniük. A stagnáló kereslet, és az erősödő piaci verseny feltételei között, a vállalatok csak a szolgáltatásaik fejlesztésével, kiszélesítésével tudnak eredményeket biztosítani maguknak. Ezek közül elsősorban az információáramlás gyorsításával, bővítésével, fokozatos automatizálásával kell a jövőben a leginkább foglalkozni.

Nyugat-Európában a könyvtárellátók hagyományos szerepüket főként a közművelődési könyvtárakkal való kapcsolatukban tudnák megőrizni. Más partnerek esetében sok országban komoly vetélytársak jelentek meg. Közép-Kelet-Európa országaiban a könyvszakma működését a még be nem fejeződött, le nem zárult átalakulási folyamatok is jelentősen nehezítik. Ebben a régióban a magyar Könyvtárellátó Vállalat helyzete tekinthető legbiztosabbnak, amely azonban infrastrukturálisan hátrányos helyzetben van a nagy múltú nyugati vállalatokhoz képest. Az egységes könyvtárellátási szisztéma fennmaradásának és az alaptevékenység folyamatos biztosításának köszönhetően a magyar Könyvtárellátó a változások között is versenyképes maradt, és komoly fejlesztésekkel törekszik munkájában az európai színvonal minél több területen való elérésére.

A következő időszakban a korábbinál nagyobb jelentőséget kap a nyugat-európai és közép-kelet-európai cégek bővülő együttműködése. A kapcsolatok szélesítésében, a közös munka támogatásában aktív szerepet kíván vállalni maga a ROTNAC is. Nyitni akar az újonnan létrejött kelet-európai államok könyvtárellátói felé is, melyeket az alapvető feltételek megléte esetén, szívesen venne fel tagjai sorába.

S bár a következő ROTNAC konferencia Barcelonában kerül megrendezésre, a szervezet törekszik arra, hogy rendezvényeinek egy részét – a jövőben is – a közép-kelet-európai államok valamelyikében tartsa meg. Ezek egyikének megrendezésére a magyar fél is jelezte szándékát.

Szóró Ilona

Pályázat a könyvtári szolgáltatások fejlesztésére

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium – elősegítendő a könyvtári ellátás javítását – felkérte a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségét egy olyan pályázat kírására és lebonyolítására, melynek célja, hogy ösztönözze és elis-

merje a könyvtárak erőfeszítéseit szolgáltatásaik fejlesztésére. A pályázat céljára az MKM 100 000 forintot bocsátott az MKE rendelkezésére.

A fentiek alapján az MKE elnöksége az alábbi feltételekkel hirdeti meg a pályázatot.

1. A pályázat nyitott, minden önállóan vagy valamely más intézmény keretében működő, bármilyen típusú könyvtár részt vehet rajta. Több könyvtár közös pályázatot is benyújthat.

2. Pályázni lehet az 1993. április 1-je és 1994. március 31-e között bevezetett új vagy tartalmilag és/vagy technológiailag megújított, a könyvtár saját használatának vagy szélesebb használói körnek közvetlenül, illetve más könyvtárak közvetítésével nyújtott szolgáltatással.

3. A szolgáltatást legfeljebb 100, géppel írott sorban kell ismertetni. A pályázathoz dokumentációs anyagot (prospektus, előfizetési felszólítási, belső szabályzat, marketing kiadványok stb.) lehet csatolni.

4. A pályázatot a fejlesztést végrehajtó személyek nyújthatják be. Ha a pályázatot a könyvtár nyújtja be, akkor meg kell jelölnie azokat a munkatársakat, akik a fejlesztést végrehajtották.

5. A pályázatok elbírálására az MKE elnöksége 3–5 tagú zsűrit kér fel a pályázó könyvtárakkal személyes kapcsolatban nem álló szakemberek közül. A zsűri szükség szerint helyszíni vizsgáldást is lefolytat a pályázatra benyújtott szolgáltatást illetően.

6. A zsűri maga határozza meg a kiadandó díjak számát és összegét a 100 000 forintos kereten belül, 30 000 forintnál kisebb összegű díjat azonban nem állapíthat meg. A zsűrinek jogában áll egyetlen pályázatnak is odaítélni a teljes összeget. Ha a zsűri eredménytelennek ítélte a pályázatot vagy nem használta fel a teljes keretet, a fennmaradt összegről a Művelődési és Közoktatási Minisztérium rendelkezik.

7. Ha az elismerésre érdemes pályázatok száma meghaladja a kiadható összeget, a zsűri javaslatot tehet arra, hogy közülük a díjat nem nyert pályázók részt vehessenek – amennyiben erre sor kerül – egy később kiírt pályázaton.

8. A pályadíjat nyert könyvtár igazgatója, illetve fenntartója a teljes összeget köteles annak a munkatársnak, illetve azoknak a munkatársaknak kifizetni, aki kifejlesztette, illetve akik kifejlesztették a szolgáltatást. Ha több személy vett részt a fejlesztésben, az összeg felosztásáról maguk döntenek vagy rábízják a döntést a hivatali vezetőre, vagy az általuk felkért szervezetre.

9. A benyújtott pályázatokat – függetlenül attól, hogy díjazásban részesültek-e vagy sem – a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* c. lap megjelenteti eredeti formájukban vagy a pályázókkal egyeztetett módon.

10. A pályázatokat 1994. április 30-áig kell benyújtani a Magyar Könyvtárosok Egyesülete titkárságán (1088 Budapest VIII., Szabó Ervin tér 1.). A pályázat eredményét az MKE az évi vándorgyűlésén kell kihirdetni. A zsűri és a vándorgyűlés helyi szervező bizottsága felkérheti a pályázókat, hogy munkájukat a vándorgyűlésen mutassák be.

Budapest, 1993. november 1.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöksége

Felhívás javaslatételre: a FID információs szakmai kitüntetésére 1994-re (Information Professional Award). A FID a fent megnevezett kitüntetést 1992-ben hozta létre, az egyik legeredményesebb szakcsoportja, a FID/MIP (Modern Information Professional) javaslatára. A kitüntetés két évenként kerül kiosztásra és olyan információs szakemberek kaphatják meg, akik kiemelkedő szakmai tevékenységet fejtettek ki különböző információs területeken. A kitüntetéseket a kongresszusok alkalmával nyújtják át a legeredményesebbnek ítélt jelölteknek. Az első alkalommal a japán *Yukio Nakamura* professzor érdemelte ki, hosszú és eredményes tevékenységének elismeréseként, melyet a nemzetközi információs szakmában töltött be, illetve ért el. A következő díj átadására a 47. tokiói kongresszuson kerül sor, 1994 októberében. A kitüntetendő személyére javaslatot tehet minden FID tag. Más szervezetek javaslatukat – egy FID tag támogatásával és megfelelő dokumentációval – a FID hágai titkárságára szintén beküldhetik. Az elbírálást a FID megfelelő bizottsága végzi (FID Honours and Award Comitte).

A legfontosabb kritériumok: 1. Minden tekintetben, az információ bármely területén végzett, kiemelkedő szakmai tevékenység. 2. A jelölt legalább 5 éves munkaviszonnal kell hogy rendelkezzen, így a kitüntetés csak kivételes esetben ítéltető oda egyetemi hallgatónak. 3. Nincs fajra, nemre, nemzetiségre, korra (a fenti kivételével) stb. megkülönböztetés. 4. A jelölt nem szükséges, hogy tagja legyen a FID-nek.

A javaslatot és a kiegészítő anyagot 1994. június 30-ig kell beküldeni a következő címre: FID General Secre-

tariat, P.O. Box 90402, 2509 LK The Hague, Netherlands. Tel.: + 31 70 3140671, Fax: + 31 70 3140667.

FID centenáriumi ünnepek: A szövetség megalakulásának 100. évfordulója alkalmából rendezendő ünnepek részeként a FID kerekasztal konferenciát szervez a 47., 1994 októberében Tokióban megrendezésre kerülő kongresszusán. A találkozóra meghívják a vezető nemzetközi, regionális szövetségeket, egyesületeket és azokat a kormánytól független szervezeteket, amelyek különféle információs tevékenységeket folytatnak. E szervezetek a tervek szerint együttesen elkészítenek egy jövőorientált megoldási elképzelést, amely tartalmaz majd egy „manifesztumot” vagy referenciaanyagot az elkövetkező évtizedekre vonatkozóan, a 21. századra is kiterjedően. Ennek érdekében előzetesen kidolgozásra kerül egy vázlat (angol, francia és spanyol nyelven), amelyet széleskörű konzultációra bocsátanak a szervezetek, egyesületek között, még a tokiói rendezvény előtt. A kerekasztal a szervezők reményei szerint erősíteni fogja az információorientált szervezetek és egyesületek közötti együttműködést az „információ korában”. Az előzetes elképzelések szerint a konzultáció a következő problémák köré csoportosul: melyek azok az alapvető problémák, amelyekkel szembekerül az emberiség, és mi az információs szerepe ezek megoldásában; általános (közös) érdekek; irányelvek (amelyek alapján az együttműködés megvalósítható); megállapodás a jövő érdekében folytatott együttműködésről,

További információk kaphatók *Jacques Tocatlantól* (Chairman FID/PR-

LAG, / rue des Frères Périer, 75116 Paris, France. Fax: + 33 1 47238354), vagy a FID hágai titkárságától (FID General Secretariat, P.O. Box 90402, 2509 LK The Hague, Netherlands. Tel.: + 31 70 3140671. Fax: + 31 70 3140667).

Az Európa Tanács (ET) utazási ösztöndíj rendszere. Az európai kulturális együttműködési törekvések kibontakozása nemcsak a képzés iránti mind fokozottabb elvárásokat, hanem a kulturális élet különböző területein irányító szerepet betöltő szakemberek mobilitásának segítségére irányuló igényt is előtérbe helyezte. Mivel gyakran éppen az utazás költségei jelentik a legnagyobb akadályt a kulturális területek cserekapcsolatai előtt, az ET Kulturális Kapcsolatok Tanácsának Kulturális Bizottsága, képzési programjának keretében utazási ösztöndíj rendszert hozott létre.

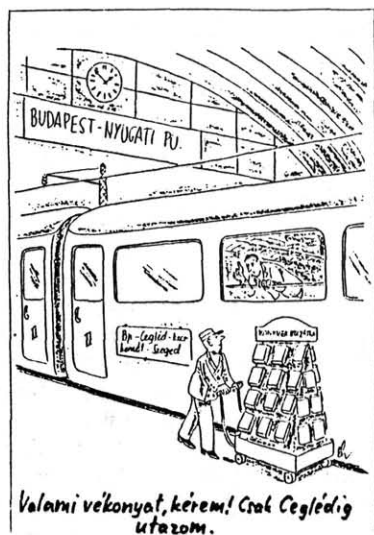
Az ösztöndíjrendszer célja: Lehetővé tenni, a mobilitás elősegítése révén, szakemberek, gyakornokok számára az Európai Kulturális Konven-

ció más tagországainak tevékenységében, rendezvényein való részvételt. Általános elv, hogy az ösztöndíj kizárólag a látogató oda-vissza útiköltségét fedezheti.

Az ösztöndíjat a következő tevékenységekre ülhetik oda: A pozitív elbírálás szempontjából fontos, hogy a tevékenység tanfolyamokhoz, ülésszakokhoz, vagy olyan egézsnapos, legalább öt napot meghaladó szemináriumokhoz ill. olyan képesítés megszerzésére irányuló rendezvényekhez kapcsolódjon, mely hosszabbtávú szakmai és továbbképzési programok részeit képezik. Minden tevékenységnek a kulturális élet irányítóinak vagy menedzserek képzéséhez kell kötődnie.

További információk: A rendszer két ösztöndíjtípust ölel fel: külföldi oktatók, szakemberek útiköltségei, akiket valamely képző intézet hívott meg az általa szervezett képzési programban való részvételre; gyakornokok útiköltségei, akik részt akarnak venni egy külföldi képző intézet által meghirdetett tanfolyamon vagy egy kulturális intézményben megrendezésre kerülő hivatalos szakmai továbbképzésen; az ösztöndíj csak útiköltségre kérhető, s feltétele az is, hogy legyen egy megállapodás a vendéglátók és a kedvezményezett közt az egyéb költségeket illetően (részvételi díj, helyi utazás, szállás stb.); az ösztöndíj értelemszerűen nem vehető igénybe sem tájékozdási célú, sem koordinációs ill. nemzetközi programokban való együttműködés kialakítását célzó rendezvényeken való részvételre; a pályázatokat, egy olyan úrlapon, melyet mindketten aláírtak, a fogadó vagy a meghívott fél nyújthatja be; évente, képzési központként maximum 2 pályázat adható be, ezenkívül a költségvetési helyzet függvényében év végén egy harmadik is. Ez utóbbi esetében a kelet-közép-európai országokból jövő ill. menő szakemberek elsőbbséget élveznek az elbírálásnál; a támogatás összege

A német Börsenblatt című folyóiratból

maximum 5000 FF ill. a kelet-közép-európai országok esetében 6000 FF lehet, melyet a legrövidebb útvonalon, a költségek szempontjából a legelőnyösebben kell felhasználni.

Információkat az alábbi címen lehet kérni: Fondation Marcel Hicter, 14 rue Rornet de Grez, 1030 Brussels, Belgium. Tel.: 32 2 219 98 86. Fax: 32 2 217 67 10. Az MKM Könyvtári Osztálya az angol és francia nyelvű ismertetőket az érdeklődők rendelkezésére tudja bocsátani.

Könyvek Németországból. Németország legújabb könyv- és folyóirat termeléséből mintegy 3500 darabot mutatott be a szeptember 10-én, a budapesti Vigadó Galériában megnyílt reprezentatív kiállítás, amelyet szeptember 21-ig tekinthetnek meg az érdeklődők. Ezután a kiállítást Szegeden, a József Attila Tudományegyetem aulájában mutatják be, valamint Pécsen, a Magyar Honvédség Helyőrségi Klubjában. A kiállításon számos témakörrel kapcsolatos művek láthatók. A kiállított könyvek és folyóiratok nemcsak a tudomány és technika legújabb eredményeit mutatják be, hanem az Alpok, valamint az Északi-és Keleti-tenger közti területen élő lakosság sokoldalú szellemi érdeklődését is. A kiállítás egy-egy részlege, ahol mintegy 250 könyv látható, a modern szakképzéssel, valamint a gazdaság kérdéseivel foglalkozó műveket mutat be.

A szervezők, akik a nagy hagyománnyal rendelkező Frankfurti Könyvvásár rendezői, a két ország közötti kulturális kapcsolatok élénkítését tűzték ki célul. A könyvkiállítást több irodalmi rendezvény kísérte. Többek közt a kelet-berlini *Helga Königsdorf* és a filozófus *Peter Sloterdijk* tartott előadást, szerzői estet. Az irodalmi rendezvények helye a budapesti Goethe Intézet volt, amely a Magyar Könyvkiadók és Könyvter-

jesztők Egyesülésével karöltve jelentős szerepet játszott a könyvkiállítás megrendezésében. A kiállítás frankfurti rendezői, valamint a fenti két intézmény 1994. szeptember 10-én a Goethe Intézetben szemináriumot rendeztek *A kiadói munka és a média* címmel. Erről a szemináriumról, a szemináriumon felvetett és megvitatott témákról, valamint a szemináriummal kapcsolatos távlatos elképzelésekről a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* következő száma bővebb anyagot fog hozni.

Az ercsiiek példamutatóan ápolták és ápolják ma is a községhez mély családi szálakkal kötődő nagy magyar író és állambölcselő, *Eötvös József* emlékét. Augusztus végén és szeptember elején az idén is megrendezték az *Eötvös Napokat*. Az ünnepségsorozat kiemelkedő eseményeként a nagyközség önkormányzata és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum szeptember 10-én *Eötvös József, az író* címmel tudományos tanácskozást tartott. *Fenyő István*, az irodalomtudományok doktora *Eötvös József, az író-politikus*, *Bényei Miklós*, a történelemtudományok kandidátusa *A paraszti szorgalom apoteózisa Eötvös regényeiben és elbeszéléseiben*, *Rácz-Fodor Sándor* főiskolai docens *Eötvös útja az Uralkodói Eszmékhez* címmel elemezte az életművet. A tudományos ülésszakkal párhuzamosan *Domonkos Béla* szobrászművész, a másfél éve elhunyt és Ercsihez éppen az Eötvös életét bemutató emlékkiállítás megrendezésével kötődő *Horváth Ferenc* festőművész és *Józsa Nemes Irén* erdélyi festőművész kiállításának megnyitására is sor került. A tudományos ülésszak résztvevői befejező programként megtekintették az Eötvös József Emlékmúzeumot, ahol ez alkalommal kiállították azt a hímezett zászlót, amelyet 1861-ben Eötvös budai követévé választásakor tiszteletére készítettek.